

**LA POBLACIÓ A CATALUNYA:
PERSPECTIVES
PER AL SEGLE XXI,**

A CÀRREC

D'ANNA CABRÉ,

DIRECTORA

DEL CENTRE D'ESTUDIS DEMOGRÀFICS

I CATEDRÀTICA DE GEOGRAFIA HUMANA

DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA

DE BARCELONA,

19 DE GENER DE 2005

Començo aquest article a l'estil americà, és a dir, amb un acudit:

Dos professors estan en període d'exàmens, es troben pels passadissos i l'un diu a l'altre:

—Estic desesperat! Fa trenta anys que imparteixo la mateixa assignatura i ja no sé quin examen inventar, sobretot ara que, com que a l'Autònoma ens obliguen a posar els exàmens a disposició dels estudiants a la biblioteca, ja no tinc ni l'opció de desenterrar exàmens antics, i ja no sé quin examen inventar.

L'altre diu:

—Ah, jo no tinc pas aquest problema, jo cada any els poso el mateix examen.

—Oh, però llavors els alumnes es passaran la resposta d'un any per l'altre.

—Sí, per al que els serveix... Jo cada any els canvio la resposta.

Aquest acudit té relació amb la qüestió de què tracta aquest article: posem per cas que els alumnes s'haguessin d'examinar el febrer del 2001 i haguessin de dissertar sobre la població espanyola l'any 2050. L'alumne que s'hagués documentat o que hagués anat a classes d'un professor que estigués documentat, hauria vist que l'any 2001 les Nacions Unides havien fet unes projeccions que donaven 31,4 milions d'habitants per a Espanya el 2050, Eurostat n'havia fet unes que donaven 34 milions, l'INE no n'havia fet, però algunes persones vinculades a l'INE havien donat a la premsa la xifra de 29 milions d'habitants per al 2042. Per tant, l'alumne que s'examinés diria: la població d'Espanya l'any 2050 serà d'entre 29 i 35 milions d'habitants.

Si l'alumne en comptes d'examinar-se el 2001 s'hagués examinat el 2003, quan ja havien aparegut les projec-

cions de l'INE fins al 2050, diria que la població d'Espanya el 2050 serà de 42 milions d'habitants. I si s'examinés aquest any, amb les projeccions que ha fet ara l'INE, diria que la població d'Espanya el 2050 serà de 53 milions d'habitants. En quatre anys hem passat d'entre els 29 i els 34 als 53.

Això és mantenir la pregunta però canviar la resposta, però aquí qui canvia la resposta no és el professor sinó que són els fets del passat recent que configuren el nostre present actual i que fan que vegem de manera diferent el mateix futur. Així, podem veure que parlar sobre el futur s'escapa bastant de la ciència. La meva intenció no és tirar pedres contra la meva disciplina —moltes coses es poden fer científicament—, però quan es tracta de parlar sobre el futur, el màxim que podem fer és tenir una opinió experta, d'algú que té més informació, que hi tracta més i que, en principi, té més probabilitats d'encertar, encara que s'hauria de demostrar empíricament. Però difícilment parlant del futur es pot parlar de mètode científic, perquè les lleis dels fenòmens socials no han pogut ser modelitzades d'una forma que permeti predir d'una manera creïble.

És bo recordar els problemes que té parlar del futur de la població, perquè quan es donen tres respostes per a una mateixa pregunta en tres moments relativament pròxims, com que són tan diferents entre si, no ens en podem fiar de cap. Però si en comptes de tres només se'ns en donés una, aleshores moltes vegades la temptació seria considerar aquestes xifres de població futura com si fossin una simple estadística del futur i fer-la servir per a tot. Per exemple, es poden trobar articles i treballs que diuen que l'any 2050 el percentatge de persones grans serà del 29,7%, i fins i tot del 29,72%. És a dir, s'arriben a extreure proporcions i relacions amb xifres incertes.

Si en comptes de tractar-se de la població d'Espanya es tractés de la població de Catalunya, estariem gairebé igual.

Segons les dades procedents de les projeccions oficials elaborades per l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), concretament la de l'any 1998 i la del 2004, en sis anys de diferència i no per a l'horitzó 2050 sinó per a l'horitzó 2030, la població prevista passa de sis milions i mig a vuit milions i mig. Quant al padró continu, les dades de la població real des que es va fer la projecció del 1998 s'allunyen de les dades previstes, fins al punt que a l'última data hi ha prop de mig milió d'habitants de diferència. El fet que unes projeccions solvents, elaborades per una institució solvent, es puguin desviar de prop de mig milió d'habitants en sis anys, mostra que parlar de la població del futur, sobretot si li posem xifres, és molt arriscat.

Avui no sols és arriscat parlar de la població del futur, sinó que també ho és parlar de la població del present. Ja estem lluny d'aquells moments feliços en què tots sabíem que érem sis milions. Això no tornarà, segurament, i sobretot no tornarà de la manera en què ho vam gaudir —si més no els demògrafs—; durant vint anys vam ser sis milions i tothom ho sabia; no calia ser demògraf, ni savi, ni res, per a saber que érem sis milions. La gent del carrer, quan naixia l'habitant del món que feia sis mil milions, podia saber que els catalans érem un 1% de la humanitat. Sabíem que a Espanya hi havia prop de quaranta milions —una altra xifra rodona que no tornarà—, sempre una mica per sota. Quaranta milions era aquella xifra a la qual mai no havíem d'arribar, un límit per sobre del qual la població espanyola estava destinada a no arribar mai —ara ja van pels quaranta-tres milions i escaig. Fent una simple divisió, tothom podia saber quin pes tenia Catalunya dins d'Espanya.

Fins que al principi de la dècada dels vuitanta va sorgir la campanya «Som sis milions», que va poder durar molt temps. Si l'any 1900 algú hagués pensat a fer la campanya «Som dos milions», que és el que érem —1.960.000—, li

hauria valgut uns deu anys, i amb una certa desviació. Però si l'any 1960 haguessin fet la campanya «Som quatre milions», que també era veritat, no hauria durat ni cinc anys, perquè al cap de cinc anys ja érem quatre milions i mig, o sigui que no s'hauria consolidat. El «Som sis milions» va durar vint anys —del 1980 al 2000— i atès el discurs que es feia aleshores semblava allò que en diuen en castellà *vir-gencita que me quede como estoy*. Semblava que no era una xifra màxima, que aquests sis milions es poguessin conservar i que no en baixéssim; era una xifra gairebé destinada a ser eterna.

Fa poc el president de la Generalitat va dir que érem set milions, o sigui que ara podrem parlar d'aquesta xifra. Però ens hem trobat que pensàvem que encara érem sis milions, i que, sense saber com ha passat, així de sobte, ens diguin que ja en som set... El problema és que no sabem quants som, i no hi ha manera de saber-ho. En aquest sentit estem en una incertesa més gran que en el passat, primer pel tipus de fenomen —l'emigració estrangera— que fa que el creixement sigui el que és i que sigui difícil de comptabilitzar, i segon que, a més a més, actualment hi ha dos tipus de fonts: les fonts que teníem de tota la vida que partien dels censos que s'anaven actualitzant, i el padró continu, que crec que amb el temps arribarà a ser una eina molt important, però que ara encara està poc rodat —sis o set anys de vida— i té defectes de funcionament i, concretament, una tendència notable a la inflació. Això té moltes conseqüències —més de les que es pensen—, perquè si no sabem ben bé quants som, tampoc no podem estar ben bé segurs de quina és la nostra fecunditat i la nostra mortalitat —si no sabem les criatures que neixen a quantes possibles mares s'han de referir, o les persones que es moren a quants candidats a morir-se es poden referir, no sabem exactament on som. Per tant, podria ser que les nostres xifres de fecunditat i de mortalitat —que

ningú no discuteix— tampoc no fossin tan exactes si la població de referència no és ben bé la que es diu.

Així, estem en un moment en què és difícil no només dir quin serà el futur sinó ja quin és el present, i difícilment podem saber el futur sense aclarir el present. Per exemple, quan va començar el padró continu, amb les estimacions que s'havien fet projectant el cens del 1991, hi havia 6.148.000 persones, i segons el padró continu, n'hi havia 6.208.000. Relativament hi havia poca diferència. Segons l'estimació dels censos, l'1 de gener del 2004 hi havia 6.600.000 persones, i segons les dades del padró continu, n'hi havia 6.800.000. Hi ha 210.000 persones de diferència —amb tendència a créixer— que, per a una població de la nostra envergadura, són moltes. Si agafem com a bona aquesta població de 6.813.000 —que és l'oficial—, i pensem que en el padró continu els creixements fins al 2005 han estat de 54.000, 99.000, 145.000, 198.000 i 109.000, és a dir, una mitjana de més de cent mil persones l'any, i a aquests 6.800.000 hi afegim el creixement mitjà del que ha estat aquests últims anys, aleshores ja estem arran dels set milions.

D'altra banda hi ha elements a favor d'això, per exemple, les targetes sanitàries: hi ha més de set milions de targetes sanitàries en circulació a Catalunya, però no tots els titulars de targetes sanitàries són a Catalunya, o potser no tots són vius. Per tant, aquesta dada, que per a captar població estrangera en situació irregular pot ser bona, no és gaire fiable perquè tendeix a la inflació.

D'altra banda es pot tractar la població des del punt de vista de la població real d'un territori, allò que al Centre d'Estudis Demogràfics se'n diu la *població amb persones-dia*, i que fins i tot l'IDESCAT va incorporar-ne els càlculs l'any 2003 i n'hi va dir *població estacional*. Si es té en compte que Catalunya és un lloc altament turístic i on per moltes raons ve gent que no és resident habitual, la població que es

troba a Catalunya al llarg de l'any en terme mitjà és bastant superior a la població de residents habituals. És difícil de quantificar-ho, però es calcula entre tres-centes mil i cinc-centes mil persones —més aviat cinc-centes mil— el nombre de persones addicionals, que representen els turistes, els visitants comptabilitzats, restant-hi tots els catalans que anem a l'estranger, sortim de Catalunya, etc. O sigui, donaria unes tres-centes mil o cinc-centes mil persones que mengen pa, gasten electricitat, etc.

Així, la població de Catalunya, pels béns i serveis que se'ls ha de subministrar, és superior a la que diuen les xifres, per consegüent, més val pensar que som set milions que no que en som sis. De tota manera, aquest excedent turístic també el teníem quan només érem sis milions, per tant, no seria just incorporar-lo només en un dels dos moments. En conjunt, podríem dir que els darrers cinc anys ha crescut mig milió llarg, i que això, per a una població que tenia sis milions —6.200.000—, és molt de creixement. És més, jo havia defensat —i encara ho podria defensar, potser amb més moderació— que hi hauria un augment de la natalitat —que efectivament s'ha produït—, però molt més moderat, tot i que pel que sembla és continuat i s'ha de veure el que dóna de si. Però, en canvi, ningú no s'esperava un retorn de la immigració de l'envergadura que hem tingut aquests últims anys.

Recentment, repassava les conclusions del meu *Sistema català de reproducció*, la meva tesi, que vaig escriure l'any 1989, en què sostenia que el sistema català de reproducció és un sistema binomial, que té dues parts: una part de reproducció biològica i una altra d'incorporació migratòria, i que la població catalana, sistemàticament —per això és un sistema—, creix per reproducció biològica i per incorporació migratòria, dos elements independents entre si però que sempre van units. Afegia que aquest sistema, que ha durat cent

cinquanta anys, segurament ja no continuarà —això estava escrit al final de la dècada dels vuitanta amb dades que arribaven fins al 1987. En aquell moment el que se sabia és que el saldo migratori de Catalunya havia estat negatiu per primera vegada el primer quinquenni dels anys vuitanta, segons la meva opinió, segurament per un excés de creixement migratori, de natalitat, durant els anys setanta i vuitanta. Això s'ha saturat, i segurament el model català basat en un creixement migratori potser està acabat. Opinava que potser era millor, pel cost en destrucció de paisatge i el creixement tan excessiu. De tota manera ens hi haurem d'adaptar, i serà difícil, perquè una Catalunya que no tingui un creixement demogràfic important basat en la immigració, és una Catalunya diferent de la que coneixem des de fa cent cinquanta anys.

Hi vaig escriure que no creia que tornéssim a tenir una altra onada migratòria comparable a les anteriors i, no obstant els ingressos migratoris, les entrades migratòries que tenim en aquests moments són equivalents a les dels anys seixanta, per a una població una mica més gran, però de la mateixa envergadura. Per tant, aquesta situació nova, que està mal mesurada, ens ha sorprès a tots, i és el que ha obligat a refer les projeccions, i ens ha obligat a canviar la resposta a la mateixa pregunta: quin és el futur de la població de Catalunya?

En relació amb aquest article se'm va comentar si no m'avorria parlar sempre del mateix. Vaig respondre que no és el mateix, que té el mateix títol, però que cada vegada va canviant, perquè el personal és diferent i l'objecte, a mesura que canvia el present, el futur canvia, fet que mostra que el futur en si no és més que una projecció del present al qual afegim d'alguna manera la nostra cosmovisió, els nostres desitjos. La prova que el futur no existeix en si mateix és que el podem canviar.

Tornant al problema de què hem tractat anteriorment de conèixer la població del present, aquestes diferències que per a Catalunya és de 210.000 persones, segons s'agafi la projecció feta pel cens o la xifra del padró continu, a escala local pot ser molt més greu. Per exemple: Castelló d'Empúries té 5.896 habitants segons la projecció del cens del novembre del 2001, i 7.530 segons el padró continu del gener del 2002 —dos mesos més tard—, és a dir, un 27,7 % més, per consegüent, hi ha un problema; Llagostera en té un 17 % més; Lloret de Mar, un 15 % més, i Calonge, un 15 %. Tots són municipis costaners. Si tenim en compte les grans ciutats, Barcelona té un 1,55 % més; l'Hospitalet, un 2,22 %; Badalona, un 2,20 %; Sabadell, un 1,86 %; Terrassa, un 3,18 %; Tarragona, un 3,58 %; Santa Coloma, un 2,28 %; Lleida, un 2,50 %, i Mataró, un 2,76 %. Aquestes són unes diferències que, si es tractessin de creixements, trigarien diversos anys a produir-se, mentre que ho fan només en dos mesos, segons es canviï la font. Per tant, hi ha un problema.

Per tancar aquest capítol, em referiré a les poblacions amb persones-dia, o les poblacions que l'IDESCAT en diu *estacionals*, que fa referència a la idea de quanta gent hi hauria comptabilitzant tots els turistes, tots els visitants i restant-li tot el nostre turisme. Com ja hem dit, a Catalunya poden ser tres-centes mil o cinc-centes mil persones l'any, però, òbviament, no tot l'any és igual, ja que quan més gent hi ha és cap al 15 de juliol, quan ja són aquí tots els estrangers i els d'aquí encara no han sortit. En aquests moments, si la cosa no canvia, aquest 15 de juliol hi hauria d'haver uns vuit milions de persones a Catalunya, aproximadament. Quan només érem sis milions, n'hi havia set milions i mig. Un dels moments més baixos deu ser quan hi ha una festa que només és festa aquí, com el pont del Pilar, el de la Puríssima, en què els estrangers no vénen i tots nosaltres som fora.

Això, que per a Catalunya pot tenir una certa importància, a escala local és molt més impressionant. Segons els càlculs fets per l'IDESCAT, Lloret de Mar, per exemple, l'any 2003 tenia vint-i-cinc mil habitants residents habituals i vint-i-set mil que eren població estacional; comptabilitzant tots els turistes de Lloret, al cap de l'any són més que els residents habituals. Si es mira el mes de juliol, o un dissabte del mes d'agost, és encara més espectacular que si es veu sobre el conjunt de l'any. L'alcalde de Lloret o la persona encarregada ha de fer una previsió de béns, serveis, etc., per a una població que és més del doble, però que a més a més té unes puntes molt impressionants.

Així, no sols és difícil parlar de la població del futur sinó que ja és difícil parlar de la població del present. Quant al futur, l'IDESCAT preveu per a l'any 2030 uns vuit milions i mig d'habitants —de fet preveu una forquilla, amb una previsió més baixa i una de més alta, però aquestes són les projeccions tendencials. Es van fer les projeccions del 1998, però en realitat ja n'hi havia unes altres de predecessores, del 1996, que es van fer amb unes hipòtesis i la projecció del cens del 1991, i després van fer tots els possibles perquè es tingués en compte el padró del 1996, i es van publicar el 1998, amb pocs canvis.

Quan es van fer les primeres, les del 1996, no hi havia cap projecció de l'IDESCAT que passés de 7,1 milions per a l'any 2030 —la més alta no passava de 7.100.000—, però gràcies a unes intervencions convençudes d'alguns membres del comitè científic —entre els quals hi sóc jo—, vam aconseguir que la projecció més alta arribés fins als 7.600.000. Allò que no podia ser és que l'any 2030 hi hagués 7,6 milions. En aquell moment això era impensable. La dada del Pla Territorial de Catalunya —que ja estava fet— tenia l'horitzó de set milions i mig d'habitants per a l'any 2030 —o 2025—; aquesta dada va ser considerada unànimement exagerada —d'on es traïrien aquests set milions i mig d'habitants? La

meva opinió era que si era per una qüestió d'equipaments, més valia que en sobrés que no pas que en faltés, perquè si no hi arribàvem, aleshores es podia tenir en compte els turistes i gairebé s'hi arribava. Recordo que tothom estava en contra d'aquests set milions i mig per a l'any 2030.

Quan vam participar amb Blanes en el treball *Catalunya 2010: Prospectiva mediterrània*, que va fer l'Institut Català de la Mediterrània, nosaltres vam fer una part de projeccions i tres escenaris, i per a l'horitzó 2010 hi havia un escenari central, tendencial, que donava 6.330.000 persones; hi havia un altre escenari, que anomenàvem *restrictiu*, en cas que tot anés malament, que baixava a 5.700.000, per tant, perdíem els sis milions, i n'hi havia un tercer que anomenàvem *exuberant*, que succeïa en cas que tot anés molt bé i tot fos molt extraordinari, que donava els set milions i mig per a l'any 2010 —límit superior impensable. Aquests set milions i mig, que eren impensables per a uns per a l'any 2030, encara eren més impensables per a l'any 2010. Eren impensables quan es van fer les primeres projeccions de l'IDESCAT. Jo crec que per al 2010 sí que tindrem aquests set milions i mig, si seguim el ritme que portem ara, en què estem a prop dels set milions i encara ens falten cinc anys per a arribar al 2010, per poc que la dinàmica actual tingui un arrossegament, no cal que passin grans coses, als set milions i mig ja hi som. Per tant, haurem passat en un tres i no res de tenir un horitzó de la Catalunya dels sis milions —i tant de bo que ens hi quedem—, a una Catalunya que ja en tindrà set milions i mig. En aquest treball hi ha aquesta tendència, mentre que la de la projecció del 1998 estava gairebé estabilitzada i, amb la projecció del 2004, la població no sol arriba als vuit milions i mig sinó que la tendència continua enfilant-se.

Aquesta última idea la discutiria més, perquè he partit del que ha fet l'IDESCAT, però també m'agradaria dir-hi la meva: les projeccions acostumen a tenir unes hipòtesis que

poden admetre, per exemple, que una taxa determinada trigui uns certs anys a arribar a un nivell, es donen uns calendaris en què, un cop hi ets, no tornen enrere, és a dir, llevat d'un cas molt interessant que van fer uns americans que consistia en un exercici de metodologia, les projeccions no són mai cícliques. Ara l'INE admet per a Espanya que durant tres o quatre anys hi haurà molta immigració estrangera i que després en continuarem tenint, però l'estabilitza d'aquí fins al 2050. El que no fa ningú és dir que això baixarà fins al 2015, i que del 2015 al 2030 tornarà a pujar, i després tornarà a baixar. Així, una de les coses que fan que ens equivoquem més a llarg termini és justament no tenir en compte que les realitats són bastant cícliques i —com hem dit— les projeccions no ho són.

O sigui que a l'hora de parlar de la població de Catalunya al segle XXI —que és del que tracta l'article—, cal veure que no té la mateixa força parlar del període que va d'aquí als pròxims deu anys, parlar d'aquí al 2030, en què encara tenim unes dades a les quals recórrer, o parlar del que queda del segle XXI, que ja és pura especulació. Per tant, què ha fet aquesta diferència? Si tenim en compte les diferències entre les hipòtesis i seguint el mètode que els demògrafs anomenem *dels components*, la demografia és una cosa molt simple, no hi ha quaranta mil variables, sinó que només n'hi ha tres, que són la mortalitat, la fecunditat i les migracions, i seguint el fil d'aquests tres fenòmens es veu què ha passat perquè el que es preveu per a la mateixa data, el 2030, hagi canviat tant, i el que es veu és que tots els factors demogràfics han estat modificats a l'alça i això no s'ha fet perquè sí, sinó que s'ha fet perquè l'evolució dels tres fenòmens s'ha vist des d'un enfocament pessimista, o que la realitat era més dinàmica del que es preveia i, per consegüent, convenia modificar-los. El que menys s'ha modificat és la fecunditat; això vol dir que l'índex sintètic de fecunditat, cap a l'any 2030 —al final de la pro-

jecció—, en un cas donava 66, i en l'altre, 69. Pràcticament no s'ha tocat, perquè efectivament, si bé els naixements han augmentat notablement, i han passat de cinquanta-tres mil l'any 1995 —que va ser el mínim— a gairebé setanta-tres mil l'any 2003, és a dir, en vuit anys els naixements han augmentat vint mil, però, és clar, una part d'aquest augment és deguda a l'augment de la població. Així, la fecunditat tendeix a augmentar: en aquests moments, la fecunditat a Catalunya és d'1,38 fills per dona; l'any 1995 era d'1,15; potser no sembla gaire, però d'1,15 a 1,38, quan es mira el rànquing internacional, vol dir passar de ser dels últims a tenir una pila de països —i no ja de regions, sinó de països de l'ONU—, molt més baixos que nosaltres. Actualment la mitjana europea de fecunditat és d'1,48, i la catalana, d'1,38, i mentre que la catalana va pujant, l'europea va baixant. Baixa per dos motius: primer perquè baixa, i segon perquè Europa canvia, i en passar de l'Europa dels 15, a l'Europa dels 27, la fecunditat ha baixat, perquè els dotze nous tenen una fecunditat bastant més baixa que els quinze anteriors. Per tant, avui no estem gaire lluny del que és la fecunditat mitjana europea i amb una tendència a convergir, perquè la nostra puja i la seva baixa.

Tenint en compte això, sí que ha millorat l'escenari: van néixer setanta-tres mil criatures l'any 2003, els augments els últims quinze anys han estat de tres mil a quatre mil naixements l'any, amb unes certes variacions —per exemple, l'any 2000 hi va haver l'efecte 2000, i va augmentar més del compte i el 2001 es va aturar, perquè a la gent els feia il·lusió tenir una criatura l'any 2000 i es van anticipar. Si cada any va augmentant uns quatre mil, vol dir que si el 2004 augmentéssim quatre mil naixements, ja arribaríem a setanta-set mil. Això vol dir que jo professionalment ja em podria jubilar, perquè recordo que vaig dir: els naixements a Catalunya pujaran com a mínim fins als setanta-cinc mil, però si ja

estem a setanta-set mil ja podria plegar. Però seria una mica deshonest, perquè jo deia: arribarem a setanta-cinc mil amb sis milions, no a setanta-cinc mil amb set milions. Jo calculo que perquè ara em pugués jubilar en condicions d'encert equivalents, hauríem d'arribar als vuitanta-tres mil o vuitanta-quatre mil naixements. Aquesta xifra és la que correspondria a un model de població estacionària, un model sense creixement, que tingués els nostres habitants i la nostra esperança de vida, al qual corresponen un nombre de naixements. Aquest nombre de naixements que a nosaltres ens correspon amb la població actual i l'esperança de vida actual és d'uns vuitanta-tres mil o vuitanta-quatre mil. Si el 2004 es va arribar als setanta-set mil, no som tan lluny, o sigui que podria ser que en els pròxims anys arribéssim a aquest signe de normalitat, que no seria els famosos 2,1 fills per dona, perquè ja està completament passat, ja no hi ha cap país industrialitzat avui dia que es plantegi tenir una fecunditat de 2,1 fills per dona. Es calcula que una fecunditat per sobre d'1,6 en un context de país industrialitzat avui és alta. L'IDESCAT amb les dues hipòtesis ha calculat un índex d'un 1,69; és una fecunditat més alta que l'actual, que en el context internacional dels països rics es pot considerar mitjana tirant a alta, i és la que alguns autors, fent una sèrie de correccions, calculen que serà la descendència final de les generacions actualment en edat reproductiva quan acabin la seva vida, que acabaran amb 1,6 o 1,7 fills per dona. No és previsible que cap generació catalana de les que hem conegut fins ara es retiri de la vida reproductiva amb menys d'1,5 fills per dona, o sigui que aquestes xifres tan baixes que hem conegut d'1,15 són xifres que definiran un moment determinat, però no definiran un historial de les persones. Per comparar què representa tenir 1,6 fills per dona, cal pensar que les generacions catalanes que van néixer del 1915 al 1920 van tenir 1,66 fills per dona, però amb una diferència respecte de les actuals: els seus fills

tenien una mortalitat infantil del 10% el primer any de vida, i l'actual és del 5% —vint vegades inferior. Així, amb aquests nivells, la reproducció de les generacions catalanes actuals que acabessin amb 1,6 fills seria superior a la de les generacions catalanes del 1915-1920, que no obstant això ningú no va trobar que haguessin fet cap mal, perquè la seva falta de fecunditat va ser compensada, com tots sabem, per una immigració multitudinària, que és en certa manera el que s'està produint ara.

Quant a l'esperança de vida, en sis anys, del 1998 al 2004, l'esperança de vida ha pujat quatre anys per als homes i dos per a les dones; això és molt impressionant, però és virtual, ja que és el que es calcula que passarà. Però, què ha d'haver passat quant a la supervivència perquè en un espai de sis anys hagi pujat quatre anys d'esperança de vida? Vol dir que qui fa les hipòtesis cada any que passa li afegeix dos terços d'any d'esperança de vida als homes. Per exemple, l'INE ha calculat el mateix per a Espanya. Perquè sempre les millores de l'esperança de vida van per damunt del que s'ha previst. No s'ha vist pràcticament ningú que hagi fet previsions de mortalitat, de supervivència, inferiors al que és la realitat. Fins i tot s'han donat casos en què, en el moment de fer les projeccions, l'esperança de vida real estava per sobre de la que projectava l'estadístic amb una previsió de vint anys. Hi ha una resistència increïble a admetre les millores de l'esperança de vida, és com si en aquests nivells fes por. O pessimisme, si fos metodològic encara. Em temo que és pitjor, que la gent no sap com ens ho podem manegar vivint cent anys, que les conseqüències d'una longevitat tal fan por, i no es vol arribar a considerar. N'hi ha alguns que em demanen que torni a dir allò que de totes maneres aquestes xifres a escala individual s'haurien de reinterpretar, perquè una vida mitjana, que és l'esperança de vida, no és la vida probable. La gent llegeix això i pensa que el normal és que un home

visqui vuitanta-quatre anys —abans el normal era vuitanta i el 2030 serà vuitanta-quatre. Com que per al 2030 encara, ara l'esperança de vida deu ser menys, per tant, jo ja estic com qui diu al límit. Això no és així, l'esperança de vida no és la vida probable, la vida probable és el que en diuen la *vida mitjana*, l'edat a què la meitat de la gent arriba i l'altra meitat no, i per a una esperança de vida com la que tenen les dones actualment, de vuitanta-dos anys, la vida mitjana, segons les taules, és de gairebé vuitanta-vuit. I per als homes, amb l'esperança de vida actual, que és de setanta-set anys i escaig de mitjana, la vida mitjana és de vuitanta-dos. O sigui, que amb l'edat que tenim el 50 % de probabilitats d'arribar-hi està més per sobre que l'esperança de vida; a més a més, això és per als qui neixen avui, suposant que res no canviï, i per al conjunt de la població. Els que tenim una certa edat, ja hem superat una sèrie d'obstacles, per consegüent, qui neix avui es pot morir demà, a l'edat d'un dia, però nosaltres abans de l'edat que tenim ja no ens podem morir. Per tant, hem d'arribar més lluny que la mitjana, perquè ja hem arribat fins aquí. Ningú no té més probabilitats de ser centenari que aquell que té noranta anys i mig. Així, si la nena que neix avui té un 50 % de probabilitats d'arribar als vuitanta-vuit anys, i el nen als vuitanta-dos, nosaltres que ja tenim una sèrie d'èxits de supervivència darrere nostre, arribem més lluny. A més, molts tenim un raonable estat de salut, i això és una altra cosa a favor. I tercera, se suposa que tots tenim un excel·lent nivell educatiu, cosa que també ajuda.

Tenim el 50 % de probabilitats de superar els norantacinque anys, i més del 25 % de probabilitats de passar dels cent, i per tant, això comporta que no es facin hipòtesis gaire optimistes, i és que realment aquesta idea no l'acabem de computar, no sabem per a què serveix tota aquesta vida extraposaada en aquestes edats i amb quin pa es menja, i com que no ho sabem, preferim ser conservadors amb hipòtesis conservado-

res de mortalitat perquè ens hi movem millor. Si serveix per a alguna cosa —no vull fer diferències entre homes i dones perquè em semblaria odiós—, per al conjunt tenim més del 50 % de probabilitats de passar dels noranta-cinc, i segurament al voltant del 25 % de passar dels cent. Això, que ens ho podem aplicar a nosaltres, ho hem d'aplicar també a la població de Catalunya, perquè el que és important no és saber quin percentatge de persones té més de certa edat, perquè això depèn molt, sinó quin pes tenen les persones de més de vuitanta anys. Depèn de quantes n'hi ha, però també depèn de quantes n'hi ha de les altres; saber quin pes té la teva vida després dels vuitanta sobre la teva vida en conjunt, això sí que ens afecta a tots i ens afecta existencialment. Crec que aquesta és una de les grans qüestions que ens hem de plantejar en la població del segle XXI.

Per tant, els progressos que s'han fet en supervivència són tan importants que en pocs anys ha pujat quatre anys més en els homes i dos i escaig més en les dones. A Itàlia, segons el Listat, l'esperança de vida de les projeccions italianes ha passat de vuitanta-dos a vuitanta-vuit anys d'un dia per l'altre. I les Nacions Unides, a Nova York, no ho van fer, perquè el seu sistema informàtic no els admetia esperances de vida de més de vuitanta-dos anys; jo vaig protestar, i em van dir: «és que el nostre sistema no admet més de vuitanta-dos anys d'esperança de vida» —ara em sembla que ja l'han canviat i ja l'admeten, i les últimes projeccions que han fet fins a l'any 2030 fan unes esperances de fins a cent quatre anys. Per tant, estem davant d'una revolució gairebé teòrica, perquè quan jo estudiava ens deien que l'esperança de vida humana tenia un límit superior que eren els vuitanta anys i que d'aquí no es podia passar. Bé, les dones japoneses actualment ja passen dels vuitanta-cinc i els mateixos que van dir que no es podia passar dels vuitanta i que primer només havien fet taules model que arribaven fins als setanta-dos

com a límit, van viure prou temps per a canviar dels setanta-dos fins als vuitanta i després afegir dels vuitanta fins als vuitanta-cinc. Ara ja hi ha poblacions reals que estan més enllà dels vuitanta-cinc. Així, podem veure que en el món en lloc de produir-se el que pensàvem, que és que la majoria de països del món anirien convergint cap als mateixos nivells de mortalitat, s'està donant el contrari, els països que estan bé, estan cada vegada millor, i molts dels que estan malament estan cada vegada pitjor: tota la zona de l'Àfrica austral, amb la sida, etc., està perdent; per exemple, em sembla que Namíbia ha perdut deu anys d'esperança de vida en deu anys, Rússia en va perdre deu en deu anys, sobretot els homes, i ja no diguem els països en guerres; mentre que al Japó, que és capdavanter mundial des de fa molt de temps i ens porta uns quants anys d'esperança de vida amb diferència, malgrat que estan contaminats, concentrats, que fumen, etc., els japonesos ens porten tres anys o més d'avantatge, i continuen millorant; per consegüent, si els japonesos poden, nosaltres també.

Espanya, l'any passat, era el segon país del món en esperança de vida, després del Japó, passant per davant de Suècia i Suïssa, que són els nostres competidors habituals. Normalment som dels cinc primers, excepcionalment entre els deu primers. Com que Catalunya té gairebé un any més d'esperança de vida que Espanya, podem dir que, si ens comparem amb els estats de les Nacions Unides, que són els que figuren al rànquing, som segons per darrere del Japó. Si ens comparem amb regions, llavors no, perquè dins d'Espanya mateix n'hi ha que tenen més bona esperança de vida que nosaltres, com Castella i Lleó i l'Aragó. Per tant, la nostra esperança de vida és molt bona i va per a bé, i això té molta influència en el creixement de la població, però molt en particular —i aquest serà un gran problema— en la població de persones grans, perquè aquest és un tipus de progrés acumulatiu, i per tant, cada any de vida, cada persona que se salva

a qualsevol edat des dels zero anys té més probabilitats d'arribar a vella. Tots aquests progressos s'acumulen i, en termes de mortalitat i de supervivència, som en una fase molt diferent de la que s'havia donat fins fa uns vint-i-cinc o trenta anys, en què el que es donava era la democratització de la supervivència. Fa cent anys viure o morir era una loteria en què uns tenien més bitllets que els altres; la gent tenia deu fills, se'ls en morien cinc, i els que no morien de petits es morien als cinc anys, o bé agafaven una tuberculosi als trenta, i podies anar morint a totes les edats.

La millora de la supervivència va fer democratitzar la supervivència, de manera que sobreviure no era tant una loteria, si més no arribar fins als seixanta-cinc anys era un recorregut molt més homogeni, la majoria de gent anava pel mateix camí de supervivència i era a partir dels seixanta-cinc que uns començaven a tenir més sort que els altres. Ara, en aquesta fase que estem de la supervivència, ja queda poca cosa per democratitzar; en salut sí, però de supervivència ja no tant. Avui salvar vides de gent jove —que s'ha de fer perquè són les pèrdues més doloroses— és més difícil pel tipus de mortalitat que és. Avui el que s'està fent és salvar persones grans, fins al punt que el que és una persona gran ha canviat de sentit també ara. Abans una persona gran era a partir dels seixanta anys, i d'aquí a poc serà una persona de més de noranta. El concepte *gran* va canviant a mesura que no només hi ha la tercera generació, sinó que hi ha la tercera, la quarta i després vindrà la cinquena i la sisena, perquè una persona de seixanta-cinc anys, una de vuitanta-cinc, una de cent cinc i una de cent vint-i-cinc, que està documentada, són persones grans però extremadament diferents. Entre una de seixanta-cinc i una de cent vint-i-cinc hi ha seixanta anys de diferència. Així, ara aquesta millora de la supervivència està conquerint les grans edats, i aquestes grans edats són la terra ignota de l'existència humana, és un terreny en què difícil-

ment podem copiar el que feien els nostres pares, els nostres avis, o els nostres coneguts, perquè no hem conegut ningú que visqués a aquestes edats, no sabem què s'ha de fer, per això ens fa tanta por, i per això hi ha una gran contribució de les persones grans d'avui, concretament dels grans de vuitanta-cinc, que són colonitzadors de tota aquesta etapa nova, que són els que estan establint el mode. Ells no han vist persones de noranta-cinc anys i no les poden copiar, però nosaltres sí que les haurem vist. Per tant, estem en una etapa completament nova que ens desafia com a persones, però també com a societat. Saber quina utilitat donarem a tots aquests anys guanyats, saber si seguirem amb el discurs de la persona gran dependent, de la persona gran malalta —unes coses són veritat, però unes altres són discurs—, si seguirem amb això o si ens anirem adaptant a la nova realitat i, veient els recursos humans nous, una part important d'aquests són en aquests anys de vida guanyada, i aquí tenim un gran repte.

Respecte a la mortalitat i a les persones migrants cal dir que el gran creixement de la població catalana actual és degut no només a l'augment de l'esperança de vida —que també hi contribueix—, sinó —i sobretot— a la immigració estrangera. És a dir, la migració en aquest moment és tan important que no podem considerar res del que passa sense referir-nos a la immigració estrangera. És evident que la immigració tindrà un paper important en la fecunditat, primer per les persones que són, segon per l'edat que tenen, tercer —i això s'hauria d'estudiar millor—, per la fecunditat diferencial, que, al meu parer, no és tan gran com alguns pensen, però que encara no ho podem saber, perquè el que és segur és que la fecunditat de les dones estrangeres és molt més precoç que la de les dones espanyoles. O sigui, segur que en el grup de vint a vint-i-quatre anys la fecunditat de les dones estrangeres té un paper molt important, però en el grup de trenta a trenta-quatre no tant. El que no sabem és si

les dones estrangeres de vint a vint-i-quatre anys que ara estan tenint criatures, quan en tinguin trenta seguiran tenint criatures o ja les hauran tingut. Algunes vénen de països com Colòmbia, per exemple, on la pauta és l'esterilització: tenen les criatures fins als vint-i-cinc i s'esterilitzen després. Seguint aquest model, ens podríem trobar que hem rejuenit l'edat de la maternitat, però no tant; si continuen tenint criatures després, faran una contribució neta a l'augment.

L'altre misteri és què passarà amb la fecunditat, saber què faran els del *baby boom*, la gent nascuda entre el 1962 i el 1978, que són les generacions més nombroses de la nostra història. Aquests són els que tenen la clau de com creixerà la població ara. Els del 1962 ja no cal, ja que ara tenen quaranta-tres anys, els del 1978 només en tenen vint-i-set; de tota manera la novetat és que ara hi ha gent de quaranta-tres anys que està tenint criatures, no gaires, però comparat amb el que era fa deu anys sí que n'hi ha. Encara n'hi ha més que adopten criatures mitjançant les adopcions internacionals —les nacionals és un canvi de mans, però les adopcions internacionals és una aportació neta de criatures—; no és que sigui una xifra extraordinària, però representen al voltant de l'1% dels naixements. Ara, si es veu en quins grups d'edats es concentren, mostraria que hi ha una demanda de criatures a unes edats en què abans la història familiar ja estava feta. Per tant, què faran aquests nascuts fins al 1978, que van endarrerits en la formació de família, però que encara hi són a temps? Recuperaran una mica, gens, molt? Seguiran tenint criatures fins als quaranta-cinc, o s'aturaran als trenta-vuit? Del que facin aquests dependrà molt què passarà amb els naixements els anys que vénen.

Quant a la mortalitat, com hi influiran els estrangers? En un primer moment pot semblar que influeixen negativament per moltes raons comunes a totes les onades immigratòries, és a dir, les persones migrants en primer lloc vénen d'uns

països més pobres, fet que és negatiu; poden tenir seqüeles de les condicions sanitàries o socials en què han viscut als països d'origen, i sobretot poden sofrir negativament, patir les conseqüències de la situació en què viuen aquí, si viuen amuntegats, etc. O sigui, viure en condicions inferiors a les de la majoria dels habitants, pot fer que tinguin una mortalitat diferent. En aquest sentit cal tenir en compte que els metges es queixen en particular que els arriben les dones per a tenir les criatures sense haver passat cap examen prenatal, i que aleshores una sèrie de malalties que eren detectades durant l'embaràs i contra les quals es podia estar preparat, se les troben en el moment del part, sense preparació. Un efecte encara més dramàtic, per exemple, és aquest seguit d'abandonaments de nadons que hem vist aquests últims dies, sempre de mares estrangeres, que segurament ignoren que hi ha altres solucions, fins i tot si no es poden fer càrrec de la criatura. Alguns d'aquests casos han provocat la mort de la criatura. També hi ha persones d'aquí, però la majoria són mares estrangeres. En aquest sentit els immigrants, en un primer temps, segur que per la seva situació social, pel fet de ser mà d'obra precària, pel tipus de feina que fan, tenen més accidents laborals, o sigui que segur que tenen més mortalitat que els nacionals. D'altra banda, els immigrants sempre han estat i continuen sent una mostra selecta del seu país d'origen, des del punt de vista de l'empenta, de la salut. Les persones amb més mal estat de salut no migren, per consegüent, una població d'origen immigratori té durant diverses generacions un plus que es nota; per exemple, en algunes poblacions migrants de primera i segona generació de Catalunya, amb un gran component migratori, que quan es veu l'extracció social, les condicions generals, no s'entén per què tenen una esperança de vida comparable a la de la ciutat de Barcelona, la tenen precisament —des del meu parer— pel seu origen migratori recent i la gran selecció que això representa.

Pel fet de migrar, els migrants tenen més empena i més salut, i això és bo per a dues coses: una per a sobreviure i l'altra per a casar-se. Les mateixes virtuts que porten a emigrar fan que tinguin més probabilitat de casar-se i, per tant, també construeixen més famílies, etc. Així doncs, crec que els efectes de l'emigració sobre la salut potser a curt termini poden ser negatives, però molt ràpidament s'han de compensar i no han d'entebolir necessàriament les excel·lents perspectives que tenim.

L'última qüestió és el saldo migratori. Ha canviat una mica el saldo migratori amb Espanya, de 2.410.000 persones; no sé en què es basen, perquè quan es veu com han anat les coses, no hi ha hagut una diferència notable; entre Espanya i Catalunya, les entrades i sortides van variant, però en paral·lel, quan hi ha vint mil entrades hi ha vint mil sortides, i quan hi ha quaranta mil entrades hi ha quaranta mil sortides; en tot cas deu mil persones de saldo migratori no és gran cosa; en canvi, el saldo migratori de l'estranger, de mitjana anual, ha passat de vint-i-un mil a quaranta-dos mil. Hem posat quaranta-dos mil quan les xifres que tenim actualment ja són bastant més importants. Per tant, l'element fonamental que fa que la població passi de sis milions i mig a vuit milions i mig, és, sobretot, la immigració estrangera. L'INE, en el cas d'Espanya, comptabilitza fins a cent cinquanta mil o cent vuitanta mil migrants estrangers l'any, o potser més. En tot cas, podríem discutir —per mi és l'element més difícil de preveure—, què passarà amb la immigració i amb la immigració estrangera al segle XXI, fins i tot a la primera meitat del segle XXI. Hi ha elements de tota mena, el que sí que puc dir amb tota seguretat és que, així com a les projeccions —tant les de l'IDESCAT com les de l'INE—, la tendència és una cosa continuada, sense alts ni baixos, la immigració estrangera i la immigració en general tindrà alts i baixos, perquè depèn molt directament de la situació econòmica, i la

situació econòmica té alts i baixos. Quants alts i baixos hi haurà a la situació econòmica? Ni els economistes ho saben. Mirant cap al passat es pot veure que els anys de la dècada del 1880-1889 —d'aquests gairebé ningú no se'n recorda— van ser uns anys de *boom* i els de la dècada del 1890-1900, uns anys de crisi, que els dels vint van ser de *boom* i els dels trenta van ser de crisi, que els dels seixanta van ser de *boom* i durant els setanta va començar la crisi, que els 2000 són de *boom*. Van de quaranta anys en quaranta anys. Per mi aquest moviment actual de migració durarà encara bastants anys, uns deu, d'aquí al 2015 podem continuar comptant que tindrem una immigració estrangera considerable. Depèn de com estigui l'aspecte econòmic, ara, si és així, si els anys 2000 són bons, els 2040 ho tornarien a ser, i per tant crec que la immigració estrangera, com sempre ha fet la immigració, farà alts i baixos. A favor que els alts siguin alts i els baixos no siguin tan baixos, la immigració anterior, que era espanyola, en venir aquí no adquiria drets, tenia una millor situació o no la tenia, però tenia un carnet d'identitat; la immigració estrangera, pel fet de ser aquí, té uns drets, es guanya durament uns drets de permanència que, si se'n va, perd, per tant, un cop que els han guanyat segurament és més difícil marxar. Segona, el diferencial de desenvolupament, de salaris, dels llocs d'origen dels migrants espanyols i de Catalunya, ha tendit a convergir, mentre que està per veure que aquest mateix diferencial es redueixi als països d'origen del migrants, o en la majoria d'aquests.

D'altra banda, cal pensar que una part dels migrants tenen nacionalitat espanyola, hi ha hagut una reforma d'adquisició de nacionalitat espanyola, fa un parell d'anys —crec—, per la qual es pot recuperar la nacionalitat espanyola, és a dir, aquells que hi han tingut dret i no n'han fet ús —si tens un avi espanyol—, que segons els càlculs que es van fer podria donar dret a la nacionalitat a una xifra d'entre sis-

centes mil i un milió vuit-centes mil persones, la majoria a l'Amèrica Llatina, que abans no tenien dret a adquirir la nacionalitat, i ara hi tenen dret, sense que se'ls el pugui negar. D'aquest nombre màxim d'un milió vuit-centes mil persones, i després els seus descendents, no tots es presentaran a les portes del país, però molts es trauran el passaport i el tindran a la tauleta de nit com a assegurança de vida. A més, no sols el tindran sinó que podran transmetre la nacionalitat als seus descendents. Així doncs, l'estoc d'espanyols a l'estranger que podran tornar quan vulguin, la majoria viuran en països que previsiblement estaran pitjor que aquí, no desapareixerà. De vegades diuen que encara queden un milió vuit-cents mil espanyols a l'estranger. Aquest *encara* fa que tothom s'imagini que van marxar i encara no han tornat, però la major part d'aquests un milió vuit-cents mil no ha estat aquí, són fills, són descendents, i cada vegada en seran més. Per tant, hi haurà una diàspora d'espanyols a l'estranger, que sempre serà un estoc de possibles migrants de retorn i als quals no es pot posar barreres. Després hi haurà l'arrossegament de l'onada actual, per reagrupació familiar, per l'arrelament. La diferència que hi haurà en totes aquestes regularitzacions per arrelament que es faran ara és que en el moment en què la gent tingui papers podrà començar a portar família, per tant, només l'arrossegament dels moviments que s'han donat fins ara ja garanteixen que tinguem uns quants anys de més migració en el futur. Crec que la immigració és un fenomen amb què comptarem, i potser el gran repte que se'ns presentarà, però ja avançat el segle XXI, serà quan no quedin migrants per a tothom, és a dir, quan els països que són països de migració ja no tinguin estocs de migrants exportables. Es pot veure la migració internacional de manera simplificada, com un moviment d'èxode rural a escala mundial, en què hi ha totes unes reserves de població vivint en economies tradicionals, o que fa poc que han passat

de l'economia tradicional a unes ciutats on no han acabat d'arrelar, i aquests van cap a aquests països. Però de la mateixa manera que el moviment d'èxode rural es va acabar, a escala mundial, durant el segle XXI, aquest moviment s'anirà acabant i s'acabarà, i el dia que no quedin migrants, a mesura que els possibles estocs de migrants baixin i el conjunt de països que volen importar migrants augmenti, les condicions de negociació entre països receptors i països emissors anirà canviat. El problema el tindrem el dia que no hi hagi immigrants a qui recórrer, però crec que és un fet que tindrà lloc a partir del 2030, no es donarà ara, sinó en el període de recessió que inevitablement vindrà després; potser en la següent onada alcista, que jo calculo cap al 2040, sí que no hi haurà prou migrants per a tothom. Llavors, si realment les meves previsions que viurem tants anys es compleixen, alguns encara viurem i podrem parlar d'aquest tema: l'escassetat de migrants al món del 2043, quan jo faré cent anys.

DEBAT

MODERADOR (SALVADOR GINER): Si teniu comentaris, preguntes per fer, si us plau.

EDUARD ARRUGA: Doctora Cabré, tinc la impressió que les previsions demogràfiques semblen una mica com el que li passa al Barça de futbol, és a dir, quan les coses van malament el futur el veiem negre, no farem res, això és un desastre, etc., i sis anys després, perquè la cosa va una mica millor, perquè resulta que hem guanyat alguns partits, ara ja guanyarem tots els títols els propers deu anys. Vostè també ha fet referència a la importància dels aspectes econòmics sobre l'evolució demogràfica, i sento dir-li que en aquest sentit tenim la impressió que les previsions econòmiques per als propers anys, potser començant ja el 2005, no són tan optimistes com per pensar que l'economia catalana generarà tants llocs de treball nous i tantes possibilitats d'atraure gent, des del punt de vist econòmic, no des del punt de vista demogràfic, com diu vostè, de reagrupament familiar, etc. Segurament, durant els anys 2005-2009, no podrem tenir un creixement econòmic que creï molts llocs de treball nous i generi, doncs, atracció per als estrangers, per als de fora de Catalunya, vaja, siguin de la resta d'Espanya o siguin de fora..., en tot cas de fora de Catalunya. Així doncs, pensi que si d'aquí a cinc anys ens tornem a veure segurament les seves previsions no siguin tan optimistes, perquè ens adonarem que la previsió econòmica, o la realitat econòmica, haurà fet que aquestes previsions d'immigració, que segurament continuaran, siguin un element addicional de creixement de la població, i dels set potser arribarem als set i mig o als vuit, però, segons com, un pensaria, veient la corba, que arribarem a deu milions de persones l'any 2020 o el 2025. Crec que hem de ser més pessimistes; la citaria perquè ens veiem d'aquí a cinc anys per a

veure si realment podem tornar a ser una mica, no diré pessimistes com érem fa deu anys, però sí més realistes, perquè penso que ens hem deixat anar, com he dit, com passa amb el Barça, massa amunt.

122

ANNA CABRÉ: Depèn de què diem de l'economia catalana, o sigui, si parlem del sector exportador, o si parlem d'un altre sector. Un dels motors de l'economia, que és la construcció, l'habitatge, de moment sembla que es desaccelera, però després diuen que no, que no s'atura. Això hi és, ho han afavorit els tipus d'interès, però també té una demanda real creada per les noves famílies, per la gent del *baby boom* que finalment s'ha decidit i per la mateixa immigració. Hem de pensar que passarà quan ara regularitzin no sé quanta gent, quan obligaran, per a regularitzar-los, a fer contractes i alguns contractes seran per a un mínim d'un any, d'altres seran per a més; què passarà quan la gent proveïda de contracte vulgui comprar pisos? Aquesta és l'altra qüestió, els estrangers també compren. Un creixement de la població com aquest va passar en els anys seixanta, crea demanda, i d'alguna forma frena la desacceleració de l'economia per altres raons. D'altra banda, els estrangers treballen en molts sectors que són relativament independents de la conjuntura, per exemple la qüestió de la cura de les persones grans, i això no és previsible que canviï; ja quasi es podria considerar més que com una producció com un consum. És un consum de serveis, moltes persones treballen en aquests serveis personals que jo crec que tenen una gran inèrcia. D'altra banda, la incorporació dels estrangers, sobretot la de les estrangeres, ha alliberat molta força de treball de les noies joves. Jo sempre dic que finalment les estrangeres tenen cura dels pares de les unes, i aquestes tenen cura dels fills de les altres a les escoles, és a dir, cada vegada hi ha més criatures de les estrangeres que són a les escoles, tenen mestres d'aquí, i elles tenen uns

pares que són assistits per la mare de l'altre. Les que volen fer de mestres, que a més és una feina fixa, amb un contracte, sí que es poden hipotecar, perquè tenen un contracte fix; la cuidadora, com que no té un contracte fix o no té contracte, no es pot hipotecar, però quan faci un temps que sigui aquí també s'hipotecarà. I llavors, és clar, el problema és aquesta espiral de la construcció, però aquest és un altre tema molt econòmic. Què passa si pugen les taxes d'interès de cop? No vull ni pensar-ho, no vull ni pensar la vulnerabilitat que tenim davant d'una pujada important de les taxes d'interès i la crisi que podria haver-hi en la construcció, i qui diu això diu el moblament i la resta. Per aquestes raons, crec que no pujaran les taxes d'interès.

MÀRIUS FOZ: Sóc el president de la Secció de Ciències Biològiques. Jo també vull felicitar molt efusivament la conferenciant, la doctora Cabré, perquè és tan interessant i tan provocativa. Jo sóc metge i no vull entrar en el tema de la salut i de l'estat de salut a partir d'aquestes edats, perquè és massa complex, però sí que voldria fer un comentari sobre les previsions; a mi m'han sorprès molt. Tots estàvem realment encara instal·lats amb el tema dels sis milions, jo em pensava que l'havíem superat una mica, però també em sorprenien les notícies que ara ja estàvem a quasi set milions, com va dir fa poc el president de la Generalitat. He vist, doncs, que en el termini de tres anys, les previsions, les dades actuals i les del futur, la previsió del 2020, del 2025, han canviat de forma molt radical i molt sorprenentment. No ho he acabat d'entendre, i evidentment és culpa meva, no de la conferenciant, perquè, encara que s'hagi incrementat la natalitat, estem encara al voltant d'1,3-1,36 naixements per dona, i això ni de lluny compensa la mortalitat, evidentment, pel que jo entenc, per tant, aquests increments han de sorgir de la immigració. Aleshores la pregunta que em faig és: com s'ha calculat?, perquè

hi ha immigració que es pot comptabilitzar més a través de la Seguretat Social i de les persones que tenen regularitzada la situació, però després hi ha molts immigrants que són els que ens trobem moltes vegades pel carrer i tots els que són *il·legals*. Jo pregunto: com s'ha calculat això?, és a dir, aquest increment, almenys actual, jo crec que és pel flux immigratori, suposo, però com s'ha calculat aquest increment de sobte? A través de les persones que han regularitzat la situació, o amb una previsió de quina és la immigració actual, a través de dades indirectes? Aquesta és la pregunta.

ANNA CABRÉ: No, són dades del padró, o sigui són persones que s'han empadronat; ara et pots empadronar encara que no estiguis en situació regular. Això és el que explica la diferència: el que està passant és que els ajuntaments, i en particular l'Ajuntament de Barcelona, no estan apuntant com a immigrants els immigrants estrangers, sinó que els estan apuntant com a omissió anterior, o sigui si no acaba d'arribar al país fa quinze dies, diu: «vostè hi era, va arribar l'any passat», omissió anterior. Així, per donar un exemple, l'Ajuntament de Barcelona l'any 2003 va comptabilitzar 643 immigrants que venien de l'estranger i 49.390 altes per omissió de població estrangera, quasi cinquanta mil, o sigui, cinquanta mil altes per omissió anterior de població estrangera, i 640 immigrants. Ara, de totes formes tots sumen al padró. Per tant, no hi ha cap estimació de quants n'hi podria haver, sinó que són els que s'han anat a empadronar. Ni hi són tots els que hi ha, ni hi ha tots els qui són, perquè n'hi ha alguns que no estan empadronats, encara que la majoria sí que s'empadronen amb vista a una possible regularització; això és el que dona constància que estaves al país. Fins i tot sembla que n'hi ha alguns que empadronen gent que no hi és, però ja preventivament. O n'hi ha que s'empadronen dos cops, o a dues províncies, perquè com que sembla que uns governs civils són

més simpàtics que uns altres, per si de cas... Però també n'hi ha molts que no són enlloc, per tant no podem saber quina certesa té la dada, no hi ha estimacions, són els que estan empadronats. Ara, per a donar-vos una idea, si tenim en compte el creixement total de Catalunya, que inclou el creixement migratori, és a dir, els que els ajuntaments reconeixen com a immigrants, això dóna per a l'any 2003, 73.500 persones, i el mateix any nosaltres tenim l'increment del padró, que són 109.000; per tant vol dir que hi ha trenta mil persones i escaig més que les que es poden justificar. Però l'any anterior encara és més sorprenent, perquè n'hi havia 73.000 de justificades, amb naixements, defuncions, etc., i vam créixer 198.000, quasi tres vegades més, o dues vegades i mitja més. Així doncs, el creixement és la immigració estrangera que s'empadrona; amb el marge que hi pugui haver que n'hi hagi de repetits...

Deixeu-me dir una altra cosa que m'he deixat a la resposta d'abans, que deia si l'any 2020 seríem deu milions; no, jo, personalment agafaria com a sostre de l'onada actual uns set milions i mig, vuit milions; arribarà a un nivell màxim d'aquest ordre, això sí, molt a ull. I després segurament s'estacionarà i si torna a créixer en el futur ja ho veurem; crec que ens podem enfilar sempre sobre la tendència.

125

N. n.: Buenas tardes, yo quisiera tocar el tema de cambios rápidos en la forma de producción tanto de mercancías como de servicios. Debido a la automatización, esta tendencia de necesitar personas extranjeras para cubrir puestos de trabajo que las personas nativas ya no desean hacer, puede tener una inflexión, debido a que si el paro aumenta —yo creo que los políticos están engañando a la población manteniendo la idea de que se van a crear puestos de trabajo, cuando en realidad por cada x millones de euros invertidos el número de puestos de trabajo cada vez es menor, debido a que se automatiza

más todos los procesos, y esto es algo necesario para competir en el mundo, ya que si otro país automatiza y yo no automatizo no puedo competir en precios en el mercado mundial—, si el paro aumenta, decía, va a tener la consecuencia de que muchas personas autóctonas van a aceptar progresivamente trabajos que en los momentos de más empleo no aceptaban, y que esto tendría una influencia en la menor demanda de población extranjera.

ANNA CABRÉ: Jo diria que en aquesta època no passarà això, per una raó, perquè les generacions que ara tenen divuit anys són unes generacions molt reduïdes, per tant, aquesta situació de competència que hi havia durant els anys vuitanta d'unes generacions molt plenes i que darrere en venia una altra encara més plena, això no es dona ara. D'altra banda, alguns dels sectors econòmics que més persones ocupen a Espanya i a Catalunya, la construcció, el turisme i els serveis, tenen un component que és bastant incompreensible; tenen uns augments de productivitat baixos i per tant jo no ho veig tan segur... A més, les projeccions d'activitats és una cosa delicada. De totes formes estic d'acord amb vostè que l'essencial és saber, no sols quin tipus d'economia tindrem, sinó quin poder tindrem en el mercat internacional, què pintarà l'economia catalana, i d'això dependrà tot. Però persones amb bona reputació i que la segueixen tenint, per cert, entre altres motius perquè han estat capaces de fer el *mea culpa*, van predir al final dels noranta que l'any, no sé si era el 2001 o el 2002, la Seguretat Social faria fallida, i lluny de fer fallida la Seguretat Social, que havia tingut entre dotze milions i tretze milions d'afiliats durant quasi vint anys, ha passat de menys dels tretze milions als disset milions i mig. Per tant, és clar, potser sí que això pot canviar, igual que si augmenta la taxa d'interès ja veurem què passa, però si hi ha una recessió internacional —i algun dia n'hi haurà, ho he predit—, fins i

tot ara dic: arribarem fins als set milions i mig o vuit milions, però com que després canviarà la situació econòmica, qui s'hi tornarà a aturar? Així doncs, jo ja hi compto que vindrà un catacrac en algun moment, però no el veig per ara, no el veig aquest any, ni l'any que ve, ni d'aquí a cinc anys exactament; d'aquí a deu anys?, doncs potser sí. En aquest sentit el fet que les generacions que arriben a l'edat de treballar siguin tan petites atenua el xoc; si en aquest moment hi hagués molta demanda de població autòctona, no trobarien població jove. Però el risc hi és i estic d'acord que el principal és la qüestió econòmica.

JAUME BERTRANPETIT: M'ha sobtat molt la manera com has tractat les dades de supervivència, d'esperança de vida, i sobretot veure amb quins supòsits; ens has donat molts supòsits, econòmics en el cas de la immigració, però no ens has donat cap supòsit en les previsions que has fet d'aquest estil, perquè fins i tot hi ha hagut algun moment que semblava que ens canviéssis l'agregada màxima de la vida, que sembla que hem de considerar molt inamovible per factors biològics molt intrínsecs. Però potser dins de les teves projeccions estàs pensant també en modificacions, potser sanitàries, potser fins i tot biotecnològiques, que tindran unes implicacions que estan, potser, molt molt enllà, que fins i tot poden ser totalment impredecibles ara. El punt seria: les projeccions que has fet, tenen alguna base concreta?

ANNA CABRÉ: Sí. Les projeccions de mortalitat no són meves, són de l'IDESCAT, jo només ho constato. Quan he dit que si viureu cinquanta anys o viureu cent anys, em feia servir a mi de conill d'índies, el que passa és que llavors he de dir la meva edat...

JAUME BERTRANPETT: Ja l'has dita abans.

ANNA CABRÉ: Ja l'he dita abans, bé, doncs ja que l'he dita... Llavors sempre dic això: una dona de la meua edat, amb la taula de mortalitat de Catalunya d'avui té un 50 % de probabilitats d'arribar prop dels noranta-un; després m'he afegit, per nivell educatiu, per estat de salut actual, sense malalties greus, un any i mig, i després com que d'aquí que arribi als noranta-cinc, que calculo millorant... Vaig veure una vegada un ordinador als Estats Units que t'ho calculava, li posaves dades i ho feia així, i per nivell educatiu superior t'hi afegien un any i mig. Vaig fer aquest càlcul més o menys, un any i mig per nivell educatiu superior, i la meua salut com que seria una cosa opinable em vaig posar un any i escaig més, amb això arribava als noranta-cinc, o als noranta-quatre i escaig. Llavors ja depèn de quant m'hi afegia per millores esperables, i aquí és on es pot fer de més i de menys. De totes formes, fixeuvos en una cosa tan grossa com el que ha passat aquest any amb els accidents de circulació, el 25 %, o sigui la xifra més baixa des del 1981 amb una població molt més important, i sense que s'hagin pres tampoc unes mesures espectaculars, perquè la veritat és que, a part d'uns quants tests d'alcohol, tampoc no s'ha vist una cosa de l'altre món. Llavors, quan tu penses tots els elements... Bé, ja no parlo de la teràpia gènica, de totes aquestes coses de les cèl·lules mare, però ara imagina que es trobés una cosa eficaç contra la diabetis, què representa això? Com més gran ets, més a prop ets dels cent anys; però, en canvi, menys et pots beneficiar dels progressos futurs. El que és més jove té més exposició al risc, però en canvi pot anar acumulant més progressos futurs; no tinc elements per a dir que una cosa compensa l'altra, però són dos elements en sentit contrari. Per tant no crec que m'equivoqui de gaire, a més he dit, i de fet podria dir en el cas de les dones, que el 50 % de probabilitats arriba als noranta-

vuit, no als noranta-cinc, i que passaran dels cent més del 25% també n'estic segura. És el problema que et trobes quan tractes del futur, quan descomptes els progressos futurs. Les cèl·lules mare, què donaran de si? No ho sabem.

JOSEP OLIVER: Sóc economista. A mi, que m'ha agradat molt la seva exposició, potser el que m'agradaria és veure una miqueta com evolucionarà la piràmide de població.

ANNA CABRÉ: Aquí tinc la del 2001, l'actual és del 2005. Heu de pensar que el 2001 els naixements eren dos mil menys que ara [2005], o sigui que si tinguéssim la piràmide de població de l'1 de gener del 2005 realment la recuperació es veuria. Si estem, com jo calculo, a uns setanta-cinc mil o setanta-sis mil naixements —heu de pensar que en aquesta punta eren cent dotze mil, per tant, no tornarem a estar aquí—, ja és notable. Ara, com evolucionarà? Quan això creixi, creixerà pertot arreu, creixerà per baix perquè hi ha més natalitat, per tant ja s'està veient que caldran més escoles...; ara, per exemple, una de les carreres més demanades és l'educació infantil, perquè calen nous mestres. Així doncs, hi haurà més criatures, hi haurà moltes més persones grans, però també, si segueixen venint immigrants, hi haurà més gent adulta. O sigui que, en principi, hi haurà més gent de totes les edats. No de totes les edats de forma uniforme. Per exemple, els joves, els adolescents, són els que migren menys. Ja hi som ara: quan les generacions buides del final dels vuitanta i principi dels noranta arribin a l'edat del permís de conduir, per exemple, els que entren ara a la universitat, pot ser que n'hi hagi pocs, ja n'hi ha pocs, i aquestes edats encara no són tan compensades pels migrants, que normalment tenen més aviat de vint anys cap amunt. Però, és clar, com que els migrants arriben..., heu de pensar que els migrants estan arribant a compensar també aquestes edats. En conjunt jo diria que hem de

preveure que hi haurà més gent de totes les edats i per a tota mena de coses, el que potser sí que no resoldrem és aquest *boom* tan increïble de gent nascuda entre el 1962 i el 1978, és únic i irrepetible, i aquests condicionaran mentre visquin les edats per les quals passin; quan eren criatures, es van haver de fer barracots per fer les escoles, quan havien d'entrar a la universitat, van introduir la selectivitat, noves facultats, nous estudis, etc.; ara hipoteques, Ikea, construcció, etc.; i el dia que es jubilin seran les pensions.

EMILI GASCH: Hi ha una variable que no has tractat que em preocupa, que és l'emigració dels catalans. Abans no emigràvem, ara tenim molta gent que va a estudiar a fora, que s'hi queda, alguns tornen, bastants, però molts s'hi queden, i com has dit abans els que marxen són els més vius i els més sans; que marxin els més sans no sé si ens afectarà, potser també, però els més vius potser sí que ho notarem més.

ANNA CABRÉ: A Catalunya, al segle XIX, hi havia tots els que anaven cap a Amèrica, que no eren precisament els més pobres, i mentre que hi havia catalans que marxaven a Amèrica hi havia aragonesos, valencians i fins i tot italians que entraven a Catalunya. O sigui, fins i tot en els moments en què està més documentada la migració de catalans, hi havia saldo migratori positiu, però no eren els mateixos els qui sortien que els qui entraven. Jo crec que, a més, a Catalunya no ho han estat mai, els mateixos, els qui entren i els qui surten. En aquest sentit i el més important, des del punt de vista numèric, no són tant els catalans —anava a dir de soca-rel, si això vol dir alguna cosa— que surten, com els anteriors migrants que retornen, que tampoc són tants com havíem pensat en algun moment. El que és segur és que de tots els equatorians que ara vénen algun tornarà a l'Equador, o sigui que tot moviment migratori important com aquest té un con-

tramoviment, una part en el mateix moment en què es dóna, en aquest cas més petita perquè, com que no poden circular, un cop que entren no surten, però en el futur hi haurà retorn d'aquests migrants. Llavors, tant per als qui ja hi eren com per als qui vénen, la qüestió és: Catalunya tindrà una cultura en què sàpiga mantenir les relacions amb la gent vinculada amb Catalunya que està fora de Catalunya? Catalunya no té diàspora, hi ha altres cultures que tenen diàspora, Catalunya és una cosa que es consumeix dins d'unes fronteres, tot el que cau dins de Catalunya és català o..., tot el que surt de Catalunya deixa de ser-ho, els fills dels catalans que viuen a Madrid no són catalans, els fills dels bascos a Veneçuela fins i tot estan en un cens, però els fills de catalans són fills de catalans però no són catalans. Aquí tenim una gran relació amb Andalusia, perquè tenim molts andalusos, però no tenim ni relacions econòmiques privilegiades, ni res d'especial. Llavors jo crec que, en un context de globalització, el fet que hi hagi catalans que surtin hauria de ser una riquesa; el fet que tinguem equatorians que vinguin i després se'n tornin, hauria de ser una riquesa; el fet que hi hagi andalusos que han estat aquí i tornen a Andalusia, hauria de ser una riquesa i potser ho és, potser Catalunya està més ben vista a Andalusia que en altres llocs perquè hi ha més andalusos de retorn; no ho sé, s'hauria de veure. Tota una sèrie de coses que si sabéssim d'aquestes anades i vingudes fer-ne una riquesa seria bo, si no, pot ser una pèrdua. O sigui que això és un repte.

131

EMILI GASCH: M'agradaria dir una cosa: tenim diàspora de baixa intensitat, però en tenim. Has parlat del retorn dels immigrants, hi ha l'Àngels Pasqual aquí. Tu que ets experta en el retorn d'immigrants...

ÀNGELS PASQUAL: M'ha agradat molt això últim que ha dit l'Anna, perquè aquest matí mateix he tingut una llarga

xerrada sobre la migració amb una persona; jo li parlava de la importància de garantir uns fluxos d'anada i vinguda; d'una banda, que no donessin estades resistents, en el sentit de gent que voldria marxar i no pot, perquè sap que li ha costat molt venir aquí i que un cop ha vingut, si se'n torna a anar potser no podrà tornar a entrar. Convindria que aquesta gent pogués provar d'anar-se'n, que una altra gent vingues, que la gent estigués en el lloc en què d'alguna manera tria estar, i que això fos una cosa que, a la vegada, servís també per a Catalunya i per als països amb els quals es fan aquestes xarxes. Però això que cadascú mira per les seves coses i vol tancar-les, jo crec que en el món en què som, amb tots els intercanvis que hi ha, això no porta enlloc. I, d'altra banda, penso que Catalunya sempre ha mirat la integració comptant que la gent que venia es quedaria aquí, i jo crec que hauríem de tenir en compte que hi ha gent que vol passar per aquí, però que no s'hi vol quedar; evidentment dependrà de les circumstàncies que se li ofereixin, però hauríem de tenir-ho en compte. Llavors potser ens podríem plantejar com els tractem, els que s'hi vulguin quedar, o si no els agrada, doncs que puguin agafar la porta i anar-se'n, però cal tenir en compte que hi ha gent que ve aquí i no ve per a quedar-s'hi. Ve, doncs, per a estar-s'hi, però mentre hi és ha de tenir serveis, ha de tenir un bon tracte, i haurem de canviar el xip de la idea de la integració: la gent que ve, com la tractarem?, com s'integraran?, i potser no es volen integrar, i aquests no cal que els integrem, vull dir que els deixem fluir d'alguna manera. Quant al retorn, pel que em preguntaves, jo crec evidentment que té raó l'Anna Cabré, que tot flux genera un contraflux i això és molt evident.

ANNA CABRÉ: Però en resposta al que ha dit en Gasch, és clar que si els catalans que marxen ara tornessin com a *indianos* i creessin els seus instituts de recerca, ara no els esmentaríem,

i tot això, seria fabulós, oi? Que se'n vagin deu o vint anys i tornin com a *patums* i aquí criïn altres savis i tot, molt bé; ara és clar, alguns van tornar com a *indianos*, i altres són a Miami, on es guanyen molt bé la vida; Miami n'està farcit de descendents de catalans que no van tornar a fer d'*indianos* aquí, sinó que han seguit un recorregut diferent, i tots tenen cognoms catalans. Això és el que hi ha dins de cada moviment, hi ha trajectòries diferents. Cal veure que aquests moviments són de persones.

